

*vseživljenjska
karierna orientacija
nacionalna
koordinacijska točka*

TERMINOLOŠKI SLOVARČEK

KARIERNE ORIENTACIJE 2011

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

331.108.4(038)

TERMINOLOŠKI slovarček : karierne orientacije 2011 /
[avtorji Andrej Kohont ... et al.]. - Ljubljana : Zavod
Republike Slovenije za zaposlovanje, 2011

ISBN 978-961-217-046-2

1. Kohont, Andrej
259302144

Avtorji, ki so sodelovali pri nastanku slovarčka:

*Dr. Andrej Kohont, Mag. Blanka Tacer, Mag. Danica Hrovatič, Klara Urbanc, Dr. Tadej Vidmar,
Željka Toličič Drobež, Dr. Sabina Jelenc Krašovec, Dr. Sonja Pečjak, Dr. Mojca Jurišević, Saša
Niklanovič, Saša Dedić, Staša Bučar Markič*

Lektorica: Nuša Mastnak

*Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Rožna dolina cesta IX/6, Ljubljana
Za izdajatelja: Lučka Žižek*

Tisk: Collegium Graphicum d.o.o., Ljubljana

Naklada: 1.500 izvodov

Letnik: 2011

Spletna stran: <http://www.ess.gov.si>

Na Zavodu RS za zaposlovanje izvajamo projekt Nacionalna koordinacijska točka za vseživljenjsko karierno orientacijo, katerega cilj je večja profesionalizacija karierne orientacije v Sloveniji. Projekt je financiran iz sredstev Evropskega socialnega sklada. Problema terminologije smo se lotili takoj na začetku projekta, ker smo se želeli dogovoriti o izrazju, ki ga bomo uporabljali med projektom.

K sodelovanju smo povabili predstavnike različnih strokovnih združenj, ki se v večji ali manjši meri ukvarjajo tudi s karierno orientacijo. Pri pripravi slovarčka smo imeli v mislih sodoben pogled na kariero, ki obravnava posameznika v različnih starostnih obdobjih in v različnih življenjskih vlogah, kar prinaša tudi novo izrazoslovje v karierno orientacijo.

Ugotovili smo, da v slovenščini nimamo enotnega pojma za »guidance«.¹ Angleški izraz je tako širok, da v njem vsaka stroka in vsaka institucija najde vsaj večino svoje dejavnosti, če ne že vso. Zato se je v preteklosti pojavilo več poimenovanj, ki so ustrezala posamezni stroki ali posamezni instituciji, kar je povzročalo težave uporabnikom, strokovnjakom in financerjem. Pomemben je dogovor skupine, da se v slovenščini »guidance« v najširšem smislu poimenuje **svetovalno delo**, katerega ena od zvrsti je tudi karierna orientacija ali karierno svetovalno delo.

Skupina je definirala 54 pojmov, za katere smo določili pomen, sinonime in angleške izraze. Menimo, da je to šele začetek dela s terminologijo, saj se bo med samim projektom pa tudi potem, ko bo ta že končan, nabralo še nekaj pojmov, ki bodo potrebovali jasno opredelitev ali prevod. Med projektom zato nameravamo revidirati slovarček in mu dodati nekaj novih pojmov.

Članom skupine se zahvaljujem za sodelovanje s prispevki, razlagami in argumentacijami, predvsem pa za to, da so presegli razlike, ki med strokami nujno obstajajo, in poiskali tisto, kar nas združuje, ter tako ustvarili naš skupni Slovarček pojmov v karierni orientaciji.

Staša Bučar Markič,
Vodja projekta

¹ Na to dilemo je opozorila že Tanja Vilič Klenovšek v Informiranje in svetovanje za vseživljenjsko učenje in razvoj kariere v Sloveniji – stanje in perspektive (2006).

KAZALO

Uvod v slovarček (Saša Niklanovič).....	5
1. Uvod	5
2. Razvoj terminologije karierne orientacije v Evropski uniji	10
3. Razvoj poimenovanja karierne orientacije v Sloveniji	13
4. Povzetek	17
Terminološki slovarček	19
Slovensko pojmovno kazalo	29
Angleško pojmovno kazalo	33
VIRI:.....	36

Kaj je karierna orientacija

Izraz karierna orientacija² smo v Sloveniji začeli uporabljati po letu 2005 kot izraz, ki je v širšem kontekstu nadomestil izraz poklicna orientacija. Na ravni Evropske unije se izraz karierna orientacija uporablja od leta 2004, ko je bila sprejeta Resolucija o karierni orientaciji.³ Definicija karierne orientacije se glasi:

Orientacija se v kontekstu vseživljenjskega učenja nanaša na vrsto aktivnosti, ki državljanom v vseh starostnih obdobjih in na katerikoli točki njihovega življenja omogočajo identifikacijo njihovih sposobnosti, kompetenc in interesov za sprejemanje odločitev na področju izobraževanja, usposabljanja in izbire poklica. Poleg tega jim omogoča vodenje svojih življenjskih poti v učenju, delu in drugih okoljih, v katerih se teh kompetenc in sposobnosti naučijo in/ali jih uporabljajo.

Tako široka definicija je v državah članicah EU odprla nekatere dileme. To velja tudi za Slovenijo, saj se nova definicija nanaša – če ne v celoti, pa vsaj delno – tudi na službe oziroma dejavnosti, ki pomagajo voditi kariero zaposlenim posameznikom v podjetjih ter študentom na univerzah in drugim odraslim udeležencem izobraževanja.

Zakaj potrebujemo terminološki slovar karierne orientacije?

Vrsta dejavnikov kaže, da potrebuje karierna orientacija jasnejšo strokovno terminologijo in terminološki slovar. Ena skupina dejavnikov izvira iz razmer v Sloveniji, drugi dejavniki pa so se pojavili, ko je Evropska unija začela izvajati skupne dejavnosti na tem področju.

Pred dobrimi dvajsetimi leti je bila v Sloveniji karierna orientacija – takrat se je imenovala poklicno usmerjanje – v glavnem namenjena šolski mladini. Izvajali so jo psihologi/poklicni svetovalci Zavoda za zaposlovanje in šolski svetovalni delavci. Čeprav so ves čas obstajali različni teoretični pogledi, je bila strokovna terminologija med izvajalci usklajena, vsaj tisti njen del, ki se je uporabljal pri vsakdanjem delu. V zadnjih dvajsetih letih so karierno orientacijo začele izvajati nove organizacije: zasebne agencije za zaposlovanje, zasebne agencije za razvoj človeških virov, centri za izobraževanje odraslih, univerze itd. Do velikih premikov je prišlo tudi pri uporabnikih, saj ti niso več le učenci osnovnih in srednjih šol, temveč tudi študenti, brezposelni, zaposleni in odrasli udeleženci izobraževanja. Ti pojavi so odprli nekatera nova konceptualna in terminološka vprašanja. Razvoj je prinesel nove pristope, nove metode in nove strokovne izraze. Ker do zdaj v Sloveniji nismo imeli mehanizma, ki bi definiral in urejal strokovno terminologijo, se uporablja vedno več izrazov, za katere ni jasno, ali so zgolj nadomestilo starih ali pa imajo drugačen pomen oziroma kakšen je ta pomen. Da bi našli primer za povedano, se nam ni treba

2 Terminološki slovar karierne orientacije dopušča dva prevoda izraza »career guidance«. Prvi je »karierna orientacija«, drugi pa »karierno svetovalno delo«.

3 Draft Resolution of the Council and of the representatives of the member States meeting within the Council on Strengthening Policies, Systems and Practices in the field of Guidance throughout life in Europe, (2004), Bruselj: Svet Evrope. http://www.trainingvillage.gr/etv/Upload/Projects_Networks/Guidance/EU_Policy_Context/Council_Resolution_on_Guidance-EN.pdf.

spustiti na raven strokovnih metod, tehnik itd. Nejasno je že samo poimenovanje dejavnosti. Danes se pri nas za to dejavnost namesto enega izraza uporablja več izrazov, predvsem naslednji: poklicno svetovanje, poklicna orientacija, poklicno svetovalno delo, karierna orientacija, občasno pa tudi poklicno usmerjanje, čeprav ta izraz uradno že več kot deset let ni v uporabi. To v praksi povzroča številne težave tako uporabnikom, strokovnjakom/svetovalcem, izvajalskim organizacijam in njihovim vodstvom kot tudi financerjem. Če k temu dodamo še sorodne dejavnosti, na primer šolsko svetovalno delo, vodenje karier v podjetjih in svetovanje v izobraževanju odraslih, lahko ugotovimo, da je prišel čas, ko je treba te izraze jasneje definirati ter izdelati terminološki slovar.

Domačim razlogom so se po letu 2000 pridružili še razlogi, ki izvirajo iz Evropske unije. Po tem letu se je Evropska unija začela bolj zanimati za karierno orientacijo, in to zanimanje se še vedno povečuje. Evropska politika, predvsem na področju izobraževanja in zaposlovanja, je v tej dejavnosti prepoznala pomemben mehanizem za učinkovitejši razvoj človeških virov. Države članice so se v sodelovanju z Evropsko komisijo lotile nekaterih skupnih dejavnosti, a se je izkazalo, da je sodelovanje na tem področju zelo težko, tudi zaradi raznolike terminologije, ki se uporablja v državah članicah. Leta 2004 je bila sprejeta Resolucija o krepitvi politik, sistemov in praks na področju vseživljenjske karierne orientacije v Evropi (*Draft Resolution of the Council and of the representatives of the member States meeting within the Council on Strengthening Policies, Systems and Practices in the field of Guidance throughout life in Europe, 2004*). Resolucija za karierno orientacijo pomeni velik korak naprej, saj med drugim prvič uradno definira samo dejavnost, tj. karierno orientacijo.⁴ Definicija, ki smo jo predstavili na začetku našega slovarja in sta jo sprejela tako EU kot OECD, je odprla nekatere nove konceptualne in terminološke dileme, ki so stanje le še dodatno zapletle. V našem slovarju te dileme predstavljamo v poglavju o razvoju terminologije karierne orientacije v Evropski uniji.

Kakšno terminologijo karierne orientacije potrebujemo v Sloveniji

V Sloveniji nedvomno potrebujemo prenovljeno strokovno terminologijo za področje karierne orientacije. Poudariti želimo, da pri tem ne gre le za terminologijo, ki bi jo uporabljali strokovnjaki, saj je problem terminologije širši in ni omejen le na strokovnjake, ampak za terminologijo karierne orientacije, ki jo bodo razumele stranke oziroma uporabniki, strokovnjaki s področja karierne orientacije in strokovnjaki drugih strok, predstavniki in vodstva posameznih institucij, tisti, ki financirajo to dejavnost, ter vsi drugi, ki so kakor koli zainteresirani za to dejavnost. Potrebujemo torej skupni jezik karierne orientacije, in to je cilj, ki smo ga želeli doseči pri pripravi slovarja.

⁴ V EU ni neke skupne zakonodaje za področje karierne orientacije, zato evropska politika ne namerava oblikovati enotne terminologije. Omenjena resolucija definira zgolj samo dejavnost, kar je za evropsko sodelovanje nujno potrebno.

V skladu s tem ciljem so bili v delovno skupino, ki je pripravila slovar, povabljeni predstavniki različnih strok, ki sodelujejo v karierni orientaciji:

Dr. Andrej Kohont,	Zveza društev za kadrovske dejavnosti Slovenije,
Mag. Blanka Tacer,	Društvo psihologov Slovenije,
Mag. Danica Hrovatič,	Društvo socialnih delavk in delavcev Slovenije,
Klara Urbanc,	Društvo šolskih svetovalnih delavcev Slovenije,
Dr. Tadej Vidmar,	Slovensko društvo pedagogov,
Željka Toličič Drobež,	Društvo za karierno orientacijo,
Dr. Sabina Jelenc Krašovec,	Filozofska fakulteta v Ljubljani, Oddelek za pedagogiko in andragogiko,
Dr. Sonja Pečjak,	Filozofska fakulteta v Ljubljani, Oddelek za psihologijo,
Dr. Mojca Jurišević,	Pedagoška fakulteta v Ljubljani,
Saša Niklanovič,	Mednarodna mreža za politiko karierni orientacije (ELGPN).

Kot predstavnici naročnika Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje sta v skupini sodelovali še Saša Dedić in Staša Bučar Markič.

Priporočila terminološke stroke

Pri delu skupine, ki je razvijala Terminološki slovar karierni orientacije, smo v kar največji mogoči meri upoštevali priporočila terminološke stroke za oblikovanje strokovne terminologije (Žagar-Karer, 2009). V skladu s temi priporočili imajo pri oblikovanju in prevajanju strokovnih izrazov prednost:

- domači izrazi,
- izrazi latinsko-grškega porekla pred izrazi iz sodobnih jezikov,
- izrazi, ki so v stroki bolj sprejeti,
- jezikovnosistemsko ustrezni izrazi,
- krajši izrazi,
- izrazi, iz katerih je mogoče tvoriti izpeljanke,
- izrazi, ki so enopomenski, in
- izrazi, ki ustrezajo pojmovnemu sistemu stroke.

Izrazov ni dovoljeno zamenjati brez tehtnega razloga.

Evropske usmeritve za oblikovanje nacionalne terminologije karierne orientacije

Raznolikost nacionalnih konceptov in terminologij je znatna ovira za učinkovitejšo politiko karierne orientacije na ravni Evropske unije in za hitrejši razvoj te stroke. Od leta 2004 so evropske institucije izdale več priročnikov (Improving Lifelong Guidance Policies and Systems, 2005) za uresničevanje ciljev evropskih resolucij o karierni orientaciji. Ti priročniki vsebujejo tudi priporočila za oblikovanje strokovne terminologije na področju karierne orientacije. Terminologija naj bi se oblikovala v dogovoru med naslednjimi udeleženci oziroma partnerji:

- stroko (strokovna združenja, raziskovalci in učitelji/profesorji karierne orientacije),
- praktiki (svetovalci in drugi),
- odločevalci in drugimi udeleženci,
- financerji in izvajalskimi institucijami,
- uporabniki.

Dominacija enega ali drugega ne daje dobrih rezultatov. Če prevladuje le vidik stroke, bo terminologija s strokovnega vidika sicer morda ustrezna, a najverjetneje ne bo prijazna do uporabnikov, financerjev in drugih. V zadnjih letih so bili v državah članicah EU ustanovljeni nacionalni forumi (ali koordinacije) za karierno orientacijo, ki vključujejo zgoraj navedene udeležence in so zato pravo mesto za usklajevanje terminologije. V Sloveniji to vlogo opravlja Strokovna skupina za vseživljenjsko karierno orientacijo, ki jo je leta 2008 ustanovilo Ministrstvo za šolstvo in šport.

Skupna terminologija v okviru možnosti

V Sloveniji že dolgo obstaja konsenz, da je treba terminologijo na področju karierne orientacije urediti. Včasih smo v razpravah uporabljali tudi izraz »skupna terminologija«, slišati pa je bilo tudi mnenja, da je terminologijo karierne orientacije »treba poenotiti«. V času priprave Terminološkega slovarčka karierne orientacije se je pokazalo, da je treba izraza »skupno« in »poenotenje« natančneje opredeliti, saj ju je mogoče različno razlagati.

Prva možnost je lotiti se poenotenja na teoretski ravni. Temu cilju smo se odrekli že pred začetkom dela na slovarčku. Vprašanje je namreč, ali je poenotenje teoretskih konceptov sploh realno, saj smo v stroki že bili priča takim poskusom, ki pa kljub sodelovanju vrhunskih strokovnjakov iz ZDA in drugih delov sveta niso dali rezultatov.

Naš cilj je pragmatičen: želimo poenotiti terminologijo, kolikor je to mogoče, na uporabniški ravni. Želimo prispevati k oblikovanju strokovnega jezika, ki bo omogočal delo in razvoj strokovnjakov, praktikom in vsem drugim vpletenim.

Pri delu skupine se je pokazalo, da je poenotenje izrazov v mnogih primerih mogoče, saj med različnimi sektorji in institucijami ni velikih razlik pri pojmovanju izrazov, tudi tistih, kjer bi razlike morda lahko pričakovali, kot na primer »kariera«, »veščine vodenja kariere« itn. V nekaterih drugih primerih pa so se

pokazale razlike, tako da ni bilo mogoče najti izraza, s katerim bi se strinjali vsi. V takih primerih smo v slovarju pustili dve možnosti. Primer je izraz »career guidance«, pri katerem smo dopustili dva slovenska izraza: »karierna orientacija« in »karierno svetovalno delo«. Menimo, da so tudi take rešitve pomemben korak naprej glede na obstoječe stanje, saj smo vse izraze definirali.

Razvoj strokovne terminologije karierne orientacije

Menimo, da bo Terminološki slovarček karierne orientacije prispeval k večji profesionalizaciji stroke in da bo pozitivno vplival na njen prihodnji razvoj. Že zdaj pa je jasno, da se bo stroka v prihodnje hitro razvijala in da bo temu morala slediti tudi terminologija. Slovar bo treba zato v prihodnosti dopolnjevati.

Kmalu pa bo treba slovar revidirati tudi zato, ker so spomladi 2011, ravno v času njegove priprave, tudi na ravni Evropske unije začeli pripravljati skupni evropski terminološki slovar karierne orientacije. Ta slovar bo pripravljen v okviru Mednarodne mreže za politiko karierne orientacije (European Lifelong Guidance Policy Network – ELGPN), ki deluje četrto leto. Izdelava evropskega slovarja ne bo lahko naloga, saj imajo države članice vse pristojnosti na področju izobraževanja in zaposlovanja, kamor karierno orientacijo po navadi uvrščamo. Skupni slovar bo pomemben dogodek za karierno orientacijo v EU, vendar ne bo rešil vseh konceptualnih, še manj pa prevajalskih dilem, ki so specifične za posamezne države. Potreba po razvijanju slovenskega terminološkega slovarja bo torej tudi v prihodnje enako aktualna.

Strokovna skupina za pripravo terminološkega slovarčka je imela na voljo relativno malo časa, zato je v prvo verzijo slovarčka vključila predvsem izraze, ki v sedanjih razmerah povzročajo največ nejasnosti in težav. Slovarček torej obsega le manjše število izrazov, ki jih je treba razjasniti prednostno.

Pričakovane koristi

Menimo, da je Terminološki slovarček karierne orientacije uporaben v različnih kontekstih. V karierno orientacijo prinaša večjo jasnost, čeprav v nekaterih primerih ni bilo mogoče identificirati enega izraza (prevoda) in smo zato v slovarček vključili dva sinonima.

Pričakujemo, da bo slovarček koristil pri izobraževanju svetovalcev. Karierna orientacija je hitro razvijajoča se dejavnost, zato je treba svetovalcem in drugim, ki to dejavnost izvajajo, zagotavljati ustrezno začetno izobraževanje in redno strokovno izpopolnjevanje. Jasna strokovna terminologija je predpogoj za razvoj in izvajanje učinkovitih učnih programov.

Enotnejša terminologija bi morala olajšati sodelovanje med institucijami, ki izvajajo karierno orientacijo in sorodne oblike dejavnosti. Menimo, da bo prispevala tudi k večji jasnosti pri financiranju dejavnosti, saj je bilo v preteklosti večkrat slišati pripombe o nejasni terminologiji.

Jasnejša terminologija bi morala koristiti tudi uporabnikom, da bi se lažje znašli v množici različnih izrazov.

Menimo, da bo slovarček koristen pri prevajanju besedil iz angleščine v slovenščino in obratno. Pri nekaterih izrazih sta mogoča dva prevoda, a je v definiciji praviloma navedeno, v katerih kontekstih se uporablja posamezen prevod.

Tradicionalna opredelitev karijerne orientacije

Terminologija karijerne orientacije, ki se danes uporablja v politiki izobraževanja in zaposlovanja v Evropski uniji, izvira iz angleške terminologije, kjer je ključni pojem »guidance«. Ta izraz označuje raznolike oblike pomoči, praviloma financirane iz javnih sredstev, s katerimi država pomaga mladim in odraslim pri odločanju in napredovanju na njihovi poti v izobraževanju, usposabljanju, delu in v času brezposelnosti. Izraz se torej nanaša na dejavnost različnih svetovalnih služb v šolah, zavodih za zaposlovanje, izobraževalnih organizacijah ali posebnih svetovalnih oziroma »guidance« centrih.

Vrste karijerne orientacije

Tradicionalno ima izraz »guidance« širok pomen in vključuje tri vrste orientacije: poklicno, izobraževalno in osebno. Strokovnjaki poudarjajo, da pri tem ne gre toliko za različne dejavnosti, ampak bolj za različne poudarke.

Poklicna orientacija (vocational guidance). V organizacijah, ki izvajajo to obliko orientacije, je poudarek predvsem na pripravi posameznika na izbiro poklica ter na odločitvi o poklicu in izobraževalni poti, ki bo pripeljala do poklica.

Izobraževalna orientacija (educational guidance). Ukvarja se predvsem z vprašanji izbire izobraževanja, motivacije, načrtovanja izobraževalne poti (pogosto s pomočjo izobraževalnih načrtov), pomoči pri reševanju učnih težav ipd. Izbira poklica oziroma kariere je praviloma v ozadju.

Osebna orientacija (personal guidance). V ospredju je ukvarjanje s širokim spektrom osebnih težav stranke, kot so socialni problemi, problemi s starši, čustveni in vedenjski problemi, problemi odvisnosti ipd. V službah, kjer je osebna orientacija v ospredju, razumejo to vrsto orientacije bolj kot terapevtsko svetovanje (Sultana, 2004, str. 28). Sem sicer sodijo tudi vprašanja izobraževanja in dela, ki pa so v praksi tovrstnih služb pogosto marginalizirana.

V praksi je bilo pogosto težko jasno določiti meje med poklicno, izobraževalno in osebno orientacijo. Čeprav se ta delitev in terminologija v Sloveniji ni uveljavila, lahko v delu posameznih služb prepoznamo poudarke na posameznih vrstah »orientacije«. Te dejavnosti imajo zelo veliko skupnega, vendar imajo tudi svoje specifičnosti. Dodana vrednost posameznih dejavnosti je ravno v njihovi specializiranosti, kar pomeni, da lahko na specifične potrebe posameznih skupin uporabnikov ustrezno odgovori le služba, ki je dovolj specializirana za to področje. Ravno to je poglobitni razlog, da obstajajo različne službe.

Dejavnosti karijerne orientacije

Kljub nekaterim konceptualnim razlikam imajo različne službe precej enotne poglede na vprašanje, katere dejavnosti sodijo v sklop karijerne (izobraževalne in poklicne) orientacije. Najpogosteje navajajo naslednje (Watts, 1993):

- informiranje (information),
- ugotavljanje lastnosti posameznika (assessment),
- nasvetovanje, dajanje nasvetov (advice),
- svetovanje (counselling),
- poklicna vzgoja (career education),
- namestitve (placement),
- zastopanje (advocacy),
- povratno informiranje (feed back),
- spremljanje (follow up).

Evropske terminološke dileme

Dejavnost karierne orientacije je v preteklosti vsaka država definirala in poimenovala po svoje. Poleg tega so razlike tudi znotraj držav. Konceptualna in terminološka raznolikost in kompleksnost v Evropi sta tolikšni, da do zdaj na ravni EU ni bil izdelan jasen pregled. Zato bomo poskušali predstaviti glavne dileme, ki imajo vpliv tudi v Sloveniji:

Videti je, da je eden glavnih problemov vprašanje, kako široko je dejavnost definirana. V mnogih razvitih severnoevropskih državah so v preteklosti šolske svetovalne službe (njihovo delo imenujejo »guidance«) izvajale predvsem karierno orientacijo (»career guidance«) in ponekod je še danes tako. Zato v nekaterih državah⁵ skoraj ne razlikujejo med izrazom orientacija in karierna orientacija (na primer na Irskem, v Angliji, na Finskem ipd.). Gre torej za nekakšno tradicionalno slabost, nekonsistentno uporabo tega izraza.

Drug poglavitni razlog, ki botruje terminološkim težavam, je nekonsistentna raba izrazov. Za primer lahko vzamemo Veliko Britanijo, kjer so v nekem obdobju to dejavnost imenovali »guidance«, v drugem »career guidance«, nato pa je vlada sprejela novo strategijo, v kateri je dejavnost imenovala »Information, advice and guidance –IAG«. S tem so se pomešali podredni in nadredni pojmi, najhujše pa je, da so tako poimenovanje začeli uporabljati tudi v drugih državah.

Ko je Evropska komisija po letu 2000 začela nekatere skupne dejavnosti, ki bi omogočile hitrejši razvoj stroke in povečale njeno učinkovitost, je najprej naletela na problem raznolike terminologije (Sultana, 2004, str. 8). Ta problem je bil zelo resen, saj so velike konceptualne in terminološke nejasnosti precej upočasnile razvoj skupnih dejavnosti. Evropska komisija je reševanje tega problema prepustila strokovnjakom in leta 2002 ustanovila Strokovno skupino za vseživljenjsko karierno orientacijo (Expert Group for Lifelong Guidance – EGLG). V tej skupini se je porodila zamisel o skupni definiciji karierne orientacije, kar bi izboljšalo komunikacijo in pospešilo sodelovanje. Skupna evropska definicija, ki smo jo navedli na začetku slovarja, vsekakor pomeni velik korak naprej in je omogočila boljše sodelovanje,

⁵ V drugih državah so razlike med dejavnostmi jasnejše. V Sloveniji je na primer »poklicna orientacija« definirana kot eno izmed šestih področij dela svetovalne službe v osnovni šoli (Programske smernice. Svetovalna služba v osnovni šoli, 2008).

po drugi strani pa ne pove jasno, na katere službe se nanaša. To vprašanje evropska politika prepušča državam članicam.

Težava je tudi v tem, da uporaba izrazov v evropskih dokumentih ni povsem dosledna. V nekaterih evropskih dokumentih je namreč uporabljen izraz »orientacija« (na primer Resolucija, 2004), kar nekateri razumejo kot širši izraz, ki zajema vse tri vrste orientacije (osebno, izobraževalno in poklicno). V nekaterih drugih dokumentih s tega področja (Career Guidance – A Handbook for Policy Makers, 2004) pa uporabljajo izraz »karierna orientacija«. To je v državah članicah EU sprožilo razprave, kako interpretirati izraz karierna orientacija. Ali se torej skupna definicija nanaša na celoten spekter problematike (osebna, izobraževalna in poklicna orientacija) ali le na dejavnosti, ki so bolj neposredno povezane s kariero (izobraževalna in poklicna orientacija)? Ustrezni organi pri Evropski komisiji odgovarjajo, da je definicija široka in ni izključujoča, a interpretacijo na ravni posamezne države prepuščajo državi sami.

Odgovor na to dilemo dobimo pri podrobnejšem branju resolucij in evropskih dokumentov s področja karierne orientacije. Pri skupni definiciji gre dejansko za karierno orientacijo, saj mnogih področij »guidance«, s katerimi se pri nas ukvarja (na primer) šolska svetovalna služba, dokumenti sploh ne omenjajo, na primer discipline, problemov v družini, vedenjskih problemov, nasilja, zasvojenosti itn. To je postalo še toliko bolj očitno, ko je bila sprejeta druga evropska resolucija o karierni orientaciji (resolucija z naslovom "Boljše vključevanje vseživljenjske karierne orientacije v strategije vseživljenjskega učenja", 2008). Prva prednostna naloga, ki jo opredeljuje ta resolucija, je učenje veščin vodenja kariere. Druge osebne veščine niso eksplicitno omenjene. Dileme torej pravzaprav ni, izraz »guidance« v evropskih dokumentih se nanaša predvsem na karierno orientacijo.

Slovenske dileme karierne orientacije

V Sloveniji se omenjene evropske dileme odražajo na svojevrsten način. Prvi problem je, da izraza »guidance« (danes ga prevajamo kot »orientacija«, v preteklosti pa smo ga kot »usmerjanje«) pri nas ne uporabljamo samostojno. Vedno ga uporabljamo v kombinaciji s poklicem (poklicna orientacija) ali kariero (karierna orientacija). Vendar se v nekaterih institucijah svetovalci ne ukvarjajo le s poklicno oziroma karierno orientacijo (ki združuje poklicno in izobraževalno orientacijo). Šolski svetovalni delavci se, na primer, ukvarjajo z vsemi tremi vrstami »guidance«, tj. z izobraževalno, poklicno in osebno komponento te dejavnosti. Njihovo delo je torej še najbližje izrazu »guidance«, vendar pri nas to dejavnost že dolgo imenujemo šolsko svetovalno delo, saj nimamo nekega neposrednega prevoda izraza »guidance«. Ta problem smo prepoznali že pri oblikovanju Nacionalnega foruma za karierno orientacijo (Niklanovič, 2007), kjer smo sprejeli enotno stališče, da je naš koncept šolskega svetovalnega dela širši, da so posamezna področja dela že precej specializirana, zato celotnega šolskega svetovalnega dela ne moremo definirati kot karierno orientacijo. Tako smo pravzaprav le potrdili koncept, ki je pri nas v veljavi. Podobno je tudi na nekaterih drugih področjih svetovalnega dela, kar se je potrdilo v času priprave Terminološkega slovarja karierne orientacije. Člani skupine so navajali, da delo svetovalcev v svetovalnih središčih za izobraževanje odraslih (ISIO) ni povezano zgolj s kariero svetovancev. Tudi pri delu svetovalcev v socialnem skrbstvu vprašanje kariere ni edino področje dela.

Dilemo smo v slovarju rešili tako, da smo sprejeli odločitev, da se široko definirani izraz »guidance« pri nas prevaja kot »svetovalno delo«.

Razvoj poimenovanja karierne orientacije v Sloveniji

V Sloveniji je, podobno kot v nekaterih drugih državah članicah EU, ključno vprašanje terminologije povezano predvsem s poimenovanjem same dejavnosti. Družbene, politične in doktrinarne spremembe v družbi so po določenem časovnem obdobju vplivale tudi na spremembo koncepta karierne orientacije in takrat se je pojavila tudi potreba po spremembi poimenovanja same dejavnosti. V nadaljevanju podajamo kratek kronološki pregled konceptov in terminologije, ki pri nas označujejo oziroma so označevali dejavnost pomoči mladim, kasneje tudi odraslim, pri izboru izobraževanja, poklica in zaposlitve ter pri vodenju svoje kariere.

Poklicno svetovanje

Za začetek poklicnega svetovanja na slovenskih tleh se šteje (Oman, 1976) ustanovitev Banovinske poklicne svetovalnice, ki jo je na pobudo obrtnikov in strokovnih šol leta 1938 v Ljubljani ustanovila banska uprava Kraljevine Jugoslavije. Takrat se je ta dejavnost imenovala poklicno svetovanje. Poklicna svetovalnica je delovala le do začetka druge svetovne vojne, ukvarjala se je s svetovanjem za izbiro poklica, delovala je z omejenimi viri, zato tudi ni mogla obravnavati velikega števila kandidatov. Drugih dejavnosti (informiranje, poklicna vzgoja ipd.) ni izvajala. Koncept dela je bil precej drugačen kot danes, saj je takrat svetovanje temeljilo na rezultatih zdravniških in psiholoških pregledov.

Poklicno usmerjanje

Po drugi svetovni vojni se je razvoj poklicnega svetovanja začel na začetku petdesetih let. Takrat so začeli uporabljati izraz poklicno usmerjanje. Leta 1952 je bila na pobudo dr. Mihaila Rostoharja ustanovljena poklicna svetovalnica v Ljubljani, ki je delovala v okviru Centralnega higienskega zavoda LR Slovenije. Po letu 1955 se je poklicno usmerjanje začelo uvajati v takratne okrajne posredovalnice za delo, kjer so za izvajanje te dejavnosti začeli usposabljati t. i. referente za poklicno usmerjanje. Do večjega razmaha je prišlo šele konec petdesetih let, ko je v Sloveniji delovalo že 15 takih svetovalnic. Koncept poklicnega usmerjanja je bil po eni strani močno vpet v takratni politični sistem, po drugi strani pa je vse bolj vključeval mednarodno priznana načela poklicnega usmerjanja (na primer definiranje poklicnega odločanja kot procesa, načela Mednarodne organizacije za delo ipd.). Od strok sta imeli v tem obdobju najmočnejši vpliv psihologija in medicina. V konceptu dejavnosti je bil poudarek na svetovanju, ki je temeljilo na psihološki in medicinski diagnostiki. Tak koncept dela se je obdržal vse do sedemdesetih let. Svetovanje je bilo definirano (Oman, 1976, str. 28) kot dejavnost, v kateri »dobi kandidat poklicni nasvet glede vključitve v tista področja dela oziroma poklice, ki so s stališča subjektivnih možnosti in objektivnih okoliščin zanj najbolj primerni«. To definicijo navajamo iz dveh razlogov. Prvič zato, ker je iz nje razvidna doktrina svetovanja, ki je bilo takrat direktivno. To je bilo takrat običajno, ne le v poklicnem usmerjanju, temveč tudi na mnogih drugih področjih. V skladu s to doktrino ima svetovalec vlogo eksperta, ki na podlagi diagnoze oblikuje nasvet, od svetovanca pa se pričakuje, da bo nasvet upošteval in se »pravilno« odločil. Po drugi strani pa je definicija zanimiva tudi zato, ker vsebuje stališče stroke do večne dileme, s katero se spopada karierna orientacija v vseh fazah razvoja in v vseh družbenih sistemih. Gre za dilemo, ali naj bo odločitev posledica želja posameznika ali naj upošteva potrebe okolja (Watts, 1996). Že prvotna definicija poklicnega usmerjanja v Sloveniji je praktike v poklicnem usmerjanju zavezovala k iskanju take

poklicne in izobraževalne odločitve, ki bi bila po eni strani v skladu z željami in interesi posameznika, po drugi strani pa z možnostmi v okolju, tj. realna.

Poklicno usmerjanje se je kasneje razvilo v izdelan sistem, ki so ga sprva izvajali poklicni svetovalci (po večini psihologi) na Zavodu RS za zaposlovanje. Obstajal je nacionalni program poklicnega usmerjanja, ki je vključeval celotno generacijo učencev. To značilnost programa so poimenovali »generacijski pristop«. Program je vključeval testiranje učencev sedmih razredov s testom intelektualnih sposobnosti, predavanja za sedme razrede itn. V osmem razredu se je nadaljeval z anketo o izbiri poklica, timskimi konferencami (na katerih je tim oblikoval oceno o ustreznosti izobraževalne/poklicne namere za vsakega učenca posebej), zbiranjem prijav za vpis v srednje šole, individualnim svetovanjem ipd.

V šestdesetih letih so se v šolah začele širiti šolske svetovalne službe, ki so začele aktivno sodelovati pri izvajanju programa poklicne orientacije. Poklicna orientacija je predstavljala le manjši del dejavnosti šolskih svetovalnih služb, ki so se sicer ukvarjale in se še danes ukvarjajo z različnimi področji dela.

Sledila je šolska reforma, ki je uvedla usmerjeno izobraževanje. Sam strokovni koncept poklicnega usmerjanja se sicer ni bistveno spremenil, vendar je bila ta dejavnost postavljena v nov kontekst. V tem kontekstu so nosilci takratne politike začeli jasno izražati pričakovanja, da bodo službe za poklicno usmerjanje učence »usmerjale« v vnaprej določene šole in izobraževalne programe. Usmerjenega izobraževanja šole, svetovalci, učenci, starši in gospodarstvo niso nikdar dobro sprejeli. Slabosti so se kopičile, kar je privedlo do ponovnega širjenja gimnazij in končno do ukinitve nepopularnega usmerjenega izobraževanja. V obdobju usmerjenega izobraževanja so odločevalci, uporabniki in širša javnost začeli poklicno usmerjanje povezovati z usmerjenim izobraževanjem. Kljub poskusom se dejavnost poklicnega usmerjanja ni mogla otresti negativne konotacije, ki jo je dobila v času usmerjenega izobraževanja. Zato je bilo staršem, strankam, delodajalcem, oblikovalcem politike in drugim pogosto težko pojasniti, da pri usmerjanju ne gre za »kanaliziranje« mladih v tiste poklice, ki so trenutno ali kratkoročno na trgu dela najbolj deficitarni. Koncept usmerjanja je sprožal prikrito, občasno pa tudi odkrito nasprotovanje svetovalnih delavcev, ki so poudarjali, da so svetovalci in ne »usmerjevalci«. V strokovnih krogih so se začele razprave, da bi bilo treba poimenovanje te dejavnosti spremeniti. Kot najbolj sprejemljiv se je zdel izraz »poklicna orientacija«.

Poklicna orientacija

Vendar pa usmerjeno izobraževanje ni bil edini dejavnik, ki je botroval spremembi poimenovanja od poklicnega usmerjanja v poklicno orientacijo. Sporen je bil namreč že sam izraz usmerjanje. Izraz usmerjanje namreč implicira, da obstaja na eni strani nekdo, ki usmerja (usmerjevalec), na drugi pa nekdo, ki je usmerjan (stranka). To je sprva motilo predvsem mlajše generacije svetovalcev, ki so zaključili študijske programe (psihologija, socialno delo ipd.), v katerih se je takrat pod vplivom humanistične psihologije, predvsem Carla Rogersa, uveljavil nedirektivni pristop k svetovanju. Svetovalci, predvsem pa nove generacije svetovalcev, ki so prihajali s fakultet, se niso več videli v vlogi eksperta, ki stranki pove, kaj naj ta naredi, ampak v vlogi svetovalca, ki posamezniku pomaga pri poklicnem razvoju in sprejemanju njegovih odločitev.

V istem času so se družbene vrednote začele odmikati od socialističnega pojmovanja, da naj država ureja življenje ljudi; namesto tega se je začel poudarjati individualizem, pomen večje avtonomnosti in odgovornosti posameznika za svoje odločitve. To pojmovanje se je dokončno uveljavilo po osamosvojitvi Slovenije.

Vsi ti premiki so pripeljali do tega, da se je v drugi polovici devetdesetih let namesto izraza poklicno usmerjanje začel uveljavljati izraz poklicna orientacija. Izraz poklicna orientacija se je najprej uveljavil v Zavodu RS za zaposlovanje (projekt Prenova poklicnega usmerjanja v obdobju 1996–1998), ki je storitve poklicne orientacije namenil tudi brezposelnim. Izraz poklicno usmerjanje ni bil primeren za delo z brezposelnimi, in to je pospešilo uvedbo novega izraza, ki je bil uveden tudi v takratni Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti in Statut Zavoda RS za zaposlovanje. Zavod je v tistem obdobju razvil in v prakso uvedel vrsto novih oblik dela, ki so podpirale bolj aktivno vlogo posameznika v procesu poklicnega razvoja. To so skupinske oblike razvoja kariere, skupinske oblike usposabljanja za večšine iskanja zaposlitve, računalniški pripomočki za načrtovanje kariere itn., ki prej niso bili poznani. Nove oblike dela so temeljile na drugačnem konceptu stroke, zato lahko trdimo, da pri spremembi poimenovanja ni šlo zgolj za preimenovanje dejavnosti, temveč za spremembo koncepta stroke.

Izraz poklicna orientacija se je vedno bolj uveljavljal tudi v šolstvu,⁶ kjer je kmalu tudi uradno nadomestil izraz poklicno usmerjanje. Kot uradni mejnik lahko vzamemo leto 1999, ko so bile objavljene smernice za delo šolskih svetovalnih služb v osnovni šoli (Programske smernice – Svetovalna služba v osnovni šoli, 2008) in smernice za delo šolskih svetovalnih služb v srednji šoli (Programske smernice – Svetovalna služba v gimnazijah, nižjih in srednjih poklicnih šolah ter strokovnih šolah in dijaških domovih, 2008). Smernice je potrdil Nacionalni kurikulumni svet in so še danes v veljavi.

Od leta 1999 nobena institucija svoje dejavnosti ne imenuje več poklicno usmerjanje, kar pomeni, da uradno ta izraz ni več v uporabi. Občasno ga sicer še danes slišimo, kar pa lahko predvsem pripišemo nepoznavanju.

Prednost izraza poklicna orientacija je v tem, da nima negativne konotacije, povezane z usmerjenim izobraževanjem. Prednost je tudi v tem, da ne implicira pasivne vloge, ki pritiče tistemu, ki je usmerjan. Izraz odraža sodobnejši koncept stroke in je primernejši za delo z odraslimi.

Karierna orientacija/karierno svetovalno delo

Leta 2005 se je Slovenija vključila v projekt National Guidance Policy Forums – NGPF, ki ga je financiral evropski Program skupnih akcij (Joint-Actions Programme). V okviru tega projekta je bil ustanovljen prvi slovenski Forum za karierno orientacijo. V projektu smo se prvič srečali z novo evropsko definicijo vseživljenjske karierne orientacije. Dokumenti takratne Evropske ekspertne skupine za vseživljenjsko orientacijo (European Expert Group for Lifelong Guidance – EGLG), ki je skrbela za strokovno podporo

⁶ Dejansko se je izraz poklicna orientacija v slovenščini uporabljal že veliko prej, vendar ne v Sloveniji, ampak v Italiji (Informacije o šolah – Priročnik o izobraževanju in usposabljanju v Furlaniji Julijske Krajini, 2006). Šolska uprava dežele Furlanije - Julijske krajine ima Službo za poklicno orientacijo, ki izdaja vrsto publikacij v slovenskem jeziku, namenjenih poklicni orientaciji v šolah, kjer poučujejo zamejske Slovence.

evropski resoluciji, so jasno poudarjali, da nova definicija združuje poklicno, izobraževalno in osebno orientacijo. Bilo je jasno, da je naš izraz »poklicna orientacija« ožje definiran in zato ni ustrezen prevod za »career guidance«. Ta problem je obravnaval slovenski Nacionalni Forum za karierno orientacijo Forum in sprejel odločitev, da se kot prevod izraza »career guidance« uporablja izraz »karierna orientacija« (Niklanovič, 2007). Kasneje se je uveljavil izraz »lifelong career guidance«, ki ga prevajamo kot »vseživljenjska karierna orientacija«.

V zadnjih petih letih se je v Sloveniji uporaba izraza karierna orientacija (in vseživljenjska karierna orientacija) razširila. Leta 2009 je bilo ustanovljeno strokovno Društvo za karierno orientacijo – DKOS. Leta 2010 je bil sprejet Zakon o urejanju trga dela, ki to dejavnost konsistentno imenuje »vseživljenjska karierna orientacija«.

Pri pripravi slovarja je bila sprejeta odločitev, da se v Sloveniji poleg izraza »karierna orientacija« v enakem pomenu uporablja tudi izraz »karierno svetovalno delo«, saj v nekaterih institucijah svoje dejavnosti ne imenujejo »orientacija«, temveč »svetovanje«. Slovar torej dopušča uporabo obeh izrazov, podobno kot še v nekaterih drugih primerih.

Svetovalno delo

Slovarček uvaja izraz »svetovalno delo« kot široko definiran izraz (prevod izraza »guidance«), ki označuje poklicno, izobraževalno in osebno svetovalno delo. Vključuje dejavnosti, ki jih izvajajo svetovalne službe v šolah in drugih izobraževalnih institucijah, kadrovske službe v podjetjih itn. Poudariti moramo, da se naš terminološki slovarček ne nanaša na celotno področje svetovalnega dela, temveč zgolj na karierno orientacijo oziroma karierno svetovalno delo.

Poimenovanje dejavnosti – priporočila za uporabo in prevajanje izrazov

Nekateri izrazi, ki smo jih zajeli v tem uvodu, so nadomestili prejšnje, ki niso več aktualni. V nekaterih drugih primerih so v uporabi novi in stari izrazi. Za jasnejšo sliko podajamo naslednji pregled izrazov, ki se uporabljajo za poimenovanje dejavnosti:

Poklicno svetovanje in karierno svetovanje

Izraz karierno svetovanje je prevod izraza »career counselling«. Ta izraz počasi nadomešča tradicionalni izraz poklicno svetovanje (prevod »vocational counselling«). Oba izraza se v skladu s slovarjem uporabljata za poimenovanje svetovalne metode, tj. metode, ki jo svetovalci uporabljajo pri svojem delu. Izraza poklicno svetovanje danes ne moremo uporabljati za poimenovanje celotne dejavnosti.

Poklicno usmerjanje

To poimenovanje (prevod izraza »vocational guidance«) pri nas že dolgo ni več v uradni uporabi in ga danes ne moremo uporabljati kot poimenovanje za dejavnost. Uporaba je seveda dopustna, kadar opisujemo zgodovinsko obdobje, v katerem se je dejavnost uradno imenovala poklicno usmerjanje.

Poklicna orientacija

Ta izraz je, kronološko gledano, nadomestil poklicno usmerjanje. Nekatere službe, ki izvajajo poklicno orientacijo v Sloveniji, so že pred časom prerasle tradicionalen koncept, ki je bil usmerjen predvsem na izbor poklica in šolanja, ter prevzele sodobnejši koncept karierne orientacije. Zato bi bilo smiselno, da bi v Sloveniji nekoč opustili izraz poklicna orientacija in uporabljali le izraz karierna orientacija, če bo seveda prišlo do takega dogovora med institucijami. Na področju zaposlovanja se je to že zgodilo, saj novi Zakon o urejanju trga dela (2010) svetovalno delo za Zavodu RS za zaposlovanje in pri koncesionarjih definira kot karierno orientacijo. Izraz poklicna orientacija se zato na področju zaposlovanja ne uporablja več. Kljub temu smo izraz poklicna orientacija vključili v slovar, saj se še vedno uporablja v šolstvu.

Karierna orientacija

Gre za prevod izraza »career guidance«, ki ga lahko prevajamo tudi kot »karierno svetovalno delo«.

Vseživljenjska karierna orientacija

Gre za prevod izraza »lifelong career guidance«, pri čemer je treba povedati, da ne gre za neko novo dejavnost. Pridevnik »vseživljenjski« v relevantnih evropskih dokumentih⁷ zgolj poudarja, da naj države članice v svojih državah zagotovijo karierno orientacijo posameznikom vseh starosti in jo izvajajo v kontekstu vseživljenjskega učenja.

Svetovalno delo

Kadar je v tekstu jasno, da je izraz »guidance« široko definiran, ga prevajamo kot svetovalno delo.

Saša Niklanovič

⁷ V uradnem prevodu resolucije z naslovom »Boljše vključevanje vseživljenjske karierne orientacije v strategije vseživljenjskega učenja« (2008) se izraz »lifelong guidance« prevaja kot »vseživljenjska orientacija«. V skladu s terminološkim slovarjem bi se moral prevod glasiti »vseživljenjska karierna orientacija«, saj pri nas izraza orientacija v tem kontekstu ne uporabljamo samostojno.

POJASNILO

Vsi pojmi so oštevilčeni in razvrščeni na naslednji način:

1. pojem

2. (angleški izraz) *sopomenka*

3. razlaga pojma.

Uporaba pojmovnega kazala:

Številka, ki je v slovenskem in angleškem pojmovnem kazalu poleg besede, se nanaša na številko pojma v terminološkem slovarčku in ne določa številko strani na kateri se beseda nahaja.

1. Andragoško svetovalno delo

(educational guidance for adults, adult guidance) *svetovalno delo za izobraževanje odraslih*

Krovni pojem, ki vključuje tri zvrsti: informiranje, nasvetovanje in svetovanje odraslim, povezano s tremi temeljnimi cilji: pomagati posamezniku, da uspešno izbere, organizira in izpelje svoje izobraževanje in učenje, da bo v skladu z optimalnim osebnostnim razvojem in razvojem osebne življenjske poti posameznika ter bo zagotavljalo tudi uresničitev njegovega poklicnega cilja in karierne poti.

2. Brezmejna kariera

(boundaryless career) *kariera brez omejitev*

Kariera, v kateri posameznik prehaja iz enega podjetja v drugo, predvsem z namenom pridobivanja najboljših možnosti za svoj poklicni razvoj.

3. Coaching

(coaching) *kovčiranje, kovčing, trening*

Metoda individualnega razvoja posameznika oziroma spodbujanje razvoja posameznika s postavljanjem ustreznih vprašanj, ki povečujejo posameznikovo zavedanje o različnih vidikih obravnavane teme in odpirajo nove poglede na posameznikovo vedenje, stališča, lastnosti, vrednotenje itd.

Pojasnilo:

Glede poimenovanja v Sloveniji še ni konsenza, zato povzemamo vse trenutne izraze.

4. Delavnica za iskanje zaposlitve

(job search workshop)

Skupinska oblika dela, v kateri se udeleženci učijo veščin iskanja zaposlitve in jih implementirajo v svoje delo.

5. Delavnica za raziskovanje kariere

(career exploration workshop)

Skupinska oblika dela, v kateri posamezniki ob pomoči strokovnjakov in drugih udeležencev raziščejo svoje karierne možnosti.

6. Deležnik

(stakeholder)

Posameznik ali skupina, ki ima moč odločanja o področju ali ga/jo področje kakor koli zadeva oziroma zanima.

7. Informacije o trgu dela

(labour market information)

Podatki o trgu dela, vključno s pravno zakonodajo s področja zaposlovanja in brezposelnosti.

8. Informator

(information officer, information specialist)

1.) Oseba, ki zbira in obdeluje informacije o razvoju kariere, poklicih, možnostih izobraževanja, usposabljanja in zaposlovanja, pripomočnik za razvoj kariere in možnostih svetovanja za razvoj kariere ter te informacije zagotavlja uporabnikom. (Information officer)

2.) Strokovnjak, ki je specializiran za zbiranje in obdelovanje različnih informacij, povezanih z načrtovanjem in vodenjem kariere na način, ki je primeren za stranke. V Sloveniji je takih strokovnjakov zelo malo, zato ne predlagamo posebnega imena zanje. (Information specialist)

9. Informiranje

(information)

Storitev zbiranja, oblikovanja in posredovanja informacij.

10. Izobraževanje za razvoj kariere

(career education) *karierno izobraževanje*

Program načrtovanih dejavnosti, s pomočjo katerega posameznik razvije predstave, znanja in veščine, ki mu omogočajo ustrezno vodenje kariere v izobraževanju in delu.

Pojasnilo

Za otroke in mladostnike se uporablja izraz poklicna vzgoja, za odrasle pa izobraževanje za razvoj kariere, karierno izobraževanje.

11. Karierni cilji

(career goals) *cilji pri razvijanju kariere*

Cilji, povezani s kariero.

12. Karierni center

(career center) *karierno središče*

Služba oziroma mesto, kjer posameznik v vseh življenjskih obdobjih dobi informacije in pomoč za karierni razvoj in pri odločanju.

13. Karierna izbira

(career choice) *izbira kariere*

Odločitev posameznika v zvezi z njegovo kariero, ki zajema odločitev za opravljanje določenega poklica, funkcije, odgovornosti, tudi odločitev za izobraževanje, podjetniško pot ali odločitev za usklajevanje dela in osebnega življenja.

14. Karierno informacijsko središče

(career resource center)

Prostor, namenjen za dejavnost zbiranja in oblikovanja informacij za načrtovanje in vodenje kariere, ki se posredujejo svetovalcem in posameznikom.

15. Karierno informiranje

(career information) *informiranje za razvoj kariere*

Zagotavljanje informacij, povezanih z razvojem kariere.

16. Karierna odločitev

(career decision) *odločanje o karieri*

Odločitev, sprejeta v procesu vodenja kariere.

17. Karierna orientacija

(career guidance) *karierno svetovalno delo*

Storitve ali službe in dejavnosti, ki pomagajo posameznikom sprejemati odločitve o izobraževanju, usposabljanju in poklicu ter jim omogočajo vodenje njihovih življenjskih poti v učenju, delu in drugih okoljih.

18. Karierni pas

(career band)

Združevanje delovnih mest v skupine, znotraj katerih je mogoče poklicno napredovati.

19. Karierni razvoj

(career development) *razvoj kariere*

Proces, v katerem posameznik načrtuje svojo delovno, osebno in izobraževalno pot. Lahko poteka samostojno ali s pomočjo svetovalca.

20. Karierni sejem

(career fair)

Priveditev, na kateri se predstavljajo različni poklici, delodajalci, karierne poti in vzorci, delodajalci pa opravljajo tudi pogovore s potencialnimi kandidati za zaposlitev.

21. Karierni spletni portal

(career website, career portal)

Spletno mesto, ki vsebuje informacije, potrebne za karierne odločitve, lahko pa tudi interaktivne programe, ki posamezniku pomagajo sprejemati in uresničevati karierne odločitve.

22. Karierni svetovalec

(career counselor) *svetovalec za razvoj kariere, svetovalec pri razvoju kariere*

Strokovnjak, kompetenten za pomoč posameznikom pri sprejemanju in uresničevanju kariernih odločitev.

23. Karierno svetovanje

(career counseling) *svetovanje pri izbiri kariere, svetovanje za kariero*

Storitev, pri kateri se posameznik ob pomoči svetovalca odloča o kariernih ciljih in sprejema karierne odločitve na podlagi svojih želja, potreb, sposobnosti, lastnosti, znanj, interesov, vrednot in razvojnih priložnosti ter zastavljen karierni načrt tudi uresničuje. Posamezniku karierno svetovanje osvetli možnosti razvoja kariere ter mu pomaga določiti dodatna izobraževanja in usposabljanja, ki pripomorejo k doseganju zastavljenih kariernih ciljev.

24. Kompetenca

(competency) *zmožnost*

Sklop znanj, veščin, sposobnosti, osebnostnih lastnosti, vrednot itd., ki se uporabljajo pri različnih dejavnostih in vplivajo na razlike v kvaliteti opravljene dejavnosti.

25. Ocenjevanje

(appraisal)

Proces, s pomočjo katerega ocenjujemo posameznikove zmožnosti, izkušnje in znanja, stanje določene situacije, kakovost izdelka/storitve ali značilnosti nekega pojava glede na vnaprej postavljene kriterije.

26. Medsebojno svetovanje

(peer counselling) *vzajemno svetovanje, vrstniško svetovanje*

Svetovanje, ki poteka vzajemno, med enakopravnima subjektoma, na primer med kolegi, vrstniki ali organizacijami.

Pojasnilo:

Vrstniško svetovanje se uporablja pri otrocih in mladostnikih

27. Nadaljnje izobraževanje

(continuous education, further education, continuous training)

Izobraževanje, s katerim nadaljujemo ali dopolnjujemo temeljno izobraževanje. Sem spada ne le izobraževanje za pridobivanje nadaljnjih stopenj izobrazbe, ki so višje od tiste, ki smo jo označili za temeljno, temveč tudi vse izpopolnjevanje poklicne izobrazbe na kateri koli stopnji ter različne vrste usposabljanja (zajema tudi vpeljevanje v delo, pripravništvo) in izpopolnjevanje v posamezni stroki ali poklicu ter specializacije, pridobitev ožje usposobljenosti (kvalifikacije) ter dokvalifikacije in prekvalifikacije. Kje se začne dopolnjevanje, je odvisno od tega, kako smo opredelili pojem temeljno izobraževanje (ožje ali širše).

28. Nasvetovanje

(advice) *dajanje nasvetov*

Enkratna ali večkratna krajša pomoč posamezniku, ki poleg dajanja ali posredovanja informacije in podatkov vključuje tudi razlago in/ali ustrezna pojasnila, s katerimi pomagamo osebi, da reši svoj problem.

29. Opis poklica

(occupational description)

Na strukturiran način zbrani podatki o določenem poklicu, ki lahko zajemajo naloge in opravila, potrebne kompetence, izobraževanje, zdravstvene zahteve, psihofizične zahteve, nevarnosti in poškodbe z namenom, da se posameznik seznani s poklici in jih lahko primerja med seboj.

30. Poklicna orientacija

(vocational guidance, vocational orientatio) *poklicno svetovalno delo*

Celostna dejavnost, katere cilj je pomagati posamezniku do odločitve za nadaljnje izobraževanje in izbiro poklica. Organizirana dejavnost, ki pomaga posamezniku ugotoviti njegove sposobnosti in osebnostne lastnosti, raziskati možnosti za izobraževanje in zaposlovanje ter izbrati poklic in izobraževanje v skladu z njegovimi interesi, zmožnostmi in možnostmi.

31. Poklicna vzgoja

(career education)

Program načrtovanih dejavnosti, s pomočjo katerega posameznik razvije predstave, znanja in veščine, ki mu omogočajo ustrezno vodenje kariere v izobraževanju in delu.

Pojasnilo:

Za otroke in mladostnike se uporablja izraz poklicna vzgoja, za odrasle pa izobraževanje za razvoj kariere, karierno izobraževanje.

32. Poklicno svetovanje

(vocational counselling)

Svetovalni proces, v katerem se posamezniku na podlagi vseh relevantnih informacij pomaga sprejeti odločitve o poklicu in poti, ki ga do poklica vodi.

33. Povratna informacija

(feedback) *povratno sporočilo*

1.) V kontekstu karierne orientacije je to proces, v katerem uporabniki sporočajo svetovalnim službam in odločevalcem, ali storitve ustrezajo njihovim potrebam.

2.) V kontekstu svetovanja je to dvosmeren proces, na podlagi katerega svetovalec ugotavlja, v kolikšni meri je posameznik razumel dogovor in izvedel naloge, oziroma kaj še potrebuje pri doseganju postavljenih ciljev.

34. Program za razvoj / vodenje kariere

(career development programme, career management programme)

Pomeni strukturirane dejavnosti, ki so v oporo posamezniku ali skupini pri načrtovanju in vodenju kariere v osebnem stiku ali po spletu.

35. Računalniško podprto orodje

(computer assisted guidance, computer assisted tools)

Računalniški programi ali spletna stran, za podporo vodenja kariere.

36. Samostojen

(stand-alone) *ločen*

Izraz, ki se uporablja, kadar se neka oblika dela (na primer spletna stran) uporablja ali nahaja izolirano, to je ločeno od celotne obravnave, z namenom, da se integrira v celotno obravnavo.

37. Samostojno vodenje kariere

(self directed guidance)

Samostojno voden proces posameznika, ki z izbiro pripomočkov (na primer tehnik, priložnikov, vprašalnikov, interaktivnih računalniških orodij) načrtuje lastno kariero, si postavlja karierne cilje in spremlja njihovo realizacijo.

38. Služba za karierno orientacijo

(career guidance service) *služba za razvoj kariere, služba za karierno svetovalno delo*

Služba, ki zagotavlja informiranje, svetovanje in druge storitve pri načrtovanju in vodenju kariere.

39. Spremljanje

(follow up)

Vzdrževanje stika s strankami zaradi ugotavljanja in izboljšanja kvalitete svetovalnega procesa in drugih storitev karijerne orientacije.

40. Stalni strokovni razvoj

(continuous professional development)

Izobraževanje, ki posameznikom omogoča izpopolnjevanje, razširjanje, obnavljanje in poglobitev znanj in kompetenc, pridobljenih v formalnem izobraževanju.

41. Svetovalec za izobraževanje

(educational counsellor) *šolski svetovalni delavec*

Usposobljen strokovnjak, ki sodeluje v procesu svetovalnega dela, namenjenega zlasti odločanju o izobraževanju in uspešni izpeljavi izobraževanja in učenja.

42. Svetovalna služba ali storitev

(counselling services, guidance services)

Služba ali storitev, namenjena posameznikom ali skupinam, med katero samostojno ali v okviru drugih dejavnosti poteka celovita svetovalna dejavnost, povezana s kariernim odločanjem. Locirana je lahko kot enota zavodov za zaposlovanje, izobraževalnih in drugih organizacij ali pa kot neodvisna enota v skupnosti (skupnostna središča za svetovalno delo).

43. Svetovalno delo

(guidance)

Celoten zbir različnih dejavnosti s posameznega področja, katerih cilj je nudenje pomoči posamezniku pri reševanju njegovih trenutnih težav oziroma pomoč pri njegovem osebnem razvoju in samostojnem, kompetentnem odločanju.

Krovni pojem, ki vključuje zvrsti (informiranje, nasvetovanje, svetovanje ...) in dejavnosti na različnih področjih (izobraževanje, zaposlovanje, osebni razvoj). Kadar je iz konteksta jasno, na katero ustanovo se svetovalno delo nanaša, se uporablja tudi:

- *poklicna ali karierna orientacija* v osnovnih in srednjih šolah,
- *karierno svetovanje* v kariernih centrih za študente,
- *andragoško svetovalno delo* v svetovalnih središčih za izobraževanje odraslih,
- *karierna orientacija* v Zavodu za zaposlovanje in pri koncesionarjih,
- razvoj kadrov v kadrovskih službah.

44. Svetovalno delo za izobraževanje

(educational guidance) *šolsko svetovalno delo*

Vsebuje tri med seboj povezane in pogosto prepletene dejavnosti (dejavnost pomoči, razvojne in preventivne dejavnosti ter dejavnosti načrtovanja in evalvacije), s katerimi se vključuje v kompleksno reševanje pedagoških, andragoških, psiholoških in socialnih vprašanj.

45. Svetovanje

(counselling)

Ena od zvrsti oziroma storitev znotraj svetovalnega dela, ki je namenjena sodelovanju med svetovalcem in svetovancem, z namenom posamezniku nuditi pomoč in oporo pri njegovem osebnem razvoju na različnih področjih.

46. Svetovanje za izobraževanje

(educational counselling) *šolsko svetovanje*

Ena od zvrsti svetovalnega dela, ki je namenjena sodelovanju med svetovalcem in svetovancem, z namenom posamezniku nuditi pomoč pri uspešni izpeljavi izobraževanja ali učenja.

47. Ugotavljanje in vrednotenje

(assessment)

Proces, s pomočjo katerega ugotavljamo in vrednotimo, ali zmožnosti, izkušnje, spretnosti in znanja, ki so potrebni v izobraževalnem procesu, delu ali kakem drugem področju, obstajajo oziroma kakšni so glede na vnaprej postavljene kriterije.

48. Veščine vodenja kariere

(career management skills)

Niz kompetenc, ki posameznikom in skupinam omogočajo, da na strukturirane načine pridobivajo, analizirajo, sintetizirajo in organizirajo informacije o sebi, o izobraževanju in poklicih ter niz veščin za sprejemanje odločitev.

49. Vrednotenje

(evaluation)

Primerjanje trenutnega stanja rezultatov z vnaprej določenimi standardi, upoštevanje okoliščine, v katerih so bili ti rezultati doseženi.

50. Vseživljenjska karierna orientacija

(lifelong career guidance)

Storitve ali službe karierne orientacije (glej 17: Karierna orientacija), ki so organizirane tako, da posameznikom v vseh starostnih obdobjih in na katerikoli točki njihovega življenja pomagajo sprejemati odločitve o izobraževanju, usposabljanju in poklicu ter jim omogočajo vodenje njihovih življenjskih poti v učenju, delu in drugih okoljih.

Pojasnilo:

Ne gre za novo dejavnost, temveč za karierno orientacijo, v kateri je poudarjen vseživljenjski vidik.

51. Začetno usposabljanje

(initial training)

V delovnih organizacijah se izraz uporablja za uvajanje in vključevanje novih sodelavcev z namenom spoznavanja delovnih nalog.

52. Zaposlitveni pogovor

(employment interview) *zaposlitveni intervju*

Pogovor med delodajalcem in iskalcem zaposlitve, v katerem se ugotavljajo znanje, usposobljenost, izkušnje in interesi posameznika kot podlaga za odločanje o možnosti zaposlitve. Uporablja se kot del selekcijskega procesa pri iskanju primerne kandidata za določeno delovno mesto z namenom oceniti, v kolikšni meri kompetence posameznika ustrezajo zahtevam delovnega mesta.

53. Zaposlitveno svetovanje

(employment counselling) *svetovanje za zaposlitev*

Zvrst svetovalnega dela, ki posamezniku ob podpori svetovalca pomaga v čim krajšem času najti kar najustreznejšo zaposlitev, upoštevajoč posameznikove kompetence, prednosti in omejitve, značilnosti trga dela in sodobne načine iskanja zaposlitve.

54. Zastopanje

(advocacy) *zagovorništvo*

Zastopanje posameznika ali skupine, ki je prikrajšana za priložnosti v družbi, pri zagovarjanju svojih pravic ali reševanju težav, ki jih ima v odnosu do institucij oziroma močnejših družbenih skupin.

<i>Andragoško svetovalno delo</i>	1
<i>Brezmejna kariera</i>	2
<i>Cilji pri razvijanju kariere</i>	11
<i>Coaching</i>	3
<i>Dajanje nasvetov</i>	28
<i>Delavnica za iskanje zaposlitve</i>	4
<i>Delavnica za raziskovanje kariere</i>	5
<i>Deležniki</i>	6
<i>Informacije o trgu dela</i>	7
<i>Informator</i>	8
<i>Informiranje</i>	9
<i>Informiranje za razvoj kariere</i>	15
<i>Izbira kariere</i>	13
<i>Izobraževanje za razvoj kariere</i>	10
<i>Kariera brez omejitev</i>	2
<i>Karierna izbira</i>	13
<i>Karierna odločitev</i>	16
<i>Karierna orientacija</i>	17
<i>Karierni center</i>	12
<i>Karierni cilji</i>	11
<i>Karierni pas</i>	18
<i>Karierni razvoj</i>	19

<i>Karierni sejem</i>	20
<i>Karierni spletni portal</i>	21
<i>Karierni svetovalec</i>	22
<i>Karierno informacijsko središče</i>	14
<i>Karierno informiranje</i>	15
<i>Karierno izobraževanje</i>	10
<i>Karierno središče</i>	12
<i>Karierno svetovalno delo</i>	17
<i>Karierno svetovanje</i>	23
<i>Kompetenca</i>	24
<i>Kovčing</i>	3
<i>Kovčiranje</i>	3
<i>Ločen</i>	36
<i>Medsebojno svetovanje</i>	26
<i>Nadaljnje izobraževanje</i>	27
<i>Nasvetovanje</i>	28
<i>Ocenjevanje</i>	25
<i>Odločanje o karieri</i>	16
<i>Opis poklica</i>	29
<i>Poklicna orientacija</i>	30
<i>Poklicna vzgoja</i>	31
<i>Poklicno svetovalno delo</i>	30

<i>Poklicno svetovanje</i>	32
<i>Povratna informacija</i>	33
<i>Povratno sporočilo</i>	33
<i>Programi za razvoj / vodenje kariere</i>	34
<i>Računalniško podprta orodja</i>	35
<i>Razvoj kariere</i>	19
<i>Samostojen</i>	36
<i>Samostojno vodenje kariere</i>	37
<i>Služba za karierno orientacijo</i>	38
<i>Služba za karierno svetovalno delo</i>	38
<i>Služba za razvoj kariere</i>	38
<i>Spremljanje</i>	39
<i>Stalni strokovni razvoj</i>	40
<i>Svetovalec pri razvoju kariere</i>	22
<i>Svetovalec za izobraževanje</i>	41
<i>Svetovalec za razvoj kariere</i>	22
<i>Svetovalna služba ali storitve</i>	42
<i>Svetovalno delo</i>	43
<i>Svetovalno delo za izobraževanje</i>	44
<i>Svetovalno delo za izobraževanje odraslih</i>	1
<i>Svetovanje</i>	45
<i>Svetovanje pri izbiri kariere</i>	23

<i>Svetovanje za izobraževanje</i>	46
<i>Svetovanje za kariero</i>	23
<i>Svetovanje za zaposlitev</i>	53
<i>Šolski svetovalni delavec</i>	41
<i>Šolsko svetovalno delo</i>	44
<i>Šolsko svetovanje</i>	46
<i>Trening</i>	3
<i>Ugotavljanje in vrednotenje</i>	47
<i>Veščine vodenja kariere</i>	48
<i>Vrednotenje</i>	49
<i>Vrstniško svetovanje</i>	26
<i>Vseživljenjska karierna orientacija</i>	50
<i>Vzajemno svetovanje</i>	26
<i>Začetno usposabljanje</i>	51
<i>Zagovorništvo</i>	54
<i>Zaposlitveni intervju</i>	52
<i>Zaposlitveni pogovor</i>	52
<i>Zaposlitveno svetovanje</i>	53
<i>Zastopanje</i>	54
<i>Zmožnost</i>	24

Angleško pojmovno kazalo

<i>Adult guidance</i>	1
<i>Advice</i>	28
<i>Advocacy</i>	54
<i>Appraisal</i>	25
<i>Assessment</i>	47
<i>Boundaryless career</i>	2
<i>Career band</i>	18
<i>Career center</i>	12
<i>Career choice</i>	13
<i>Career counselling</i>	23
<i>Career counsellor</i>	22
<i>Career decision</i>	16
<i>Career development</i>	19
<i>Career development programme</i>	34
<i>Career education</i>	10, 31
<i>Career exploration workshop</i>	5
<i>Career fair</i>	20
<i>Career goals</i>	11
<i>Career guidance</i>	17
<i>Career guidance service</i>	38
<i>Career information</i>	15

<i>Career management programme</i>	34
<i>Career management skills</i>	48
<i>Career portal</i>	21
<i>Career resource center</i>	14
<i>Career website</i>	21
<i>Coaching</i>	3
<i>Competency</i>	24
<i>Computer assisted guidance</i>	35
<i>Computer assisted tools</i>	35
<i>Continuous education</i>	27
<i>Continuous professional development</i>	40
<i>Continuous training</i>	27
<i>Counselling</i>	45
<i>Counselling services</i>	42
<i>Educational counselling</i>	46
<i>Educational counsellor</i>	41
<i>Educational guidance</i>	44
<i>Educational guidance for adults</i>	1
<i>Employment counselling</i>	53
<i>Employment interview</i>	52
<i>Evaluation</i>	49
<i>Feedback</i>	33

<i>Follow up</i>	39
<i>Further education</i>	27
<i>Guidance</i>	43
<i>Guidance services</i>	42
<i>Information</i>	9
<i>Information officer</i>	8
<i>Information specialist</i>	8
<i>Initial training</i>	51
<i>Job search workshop</i>	4
<i>Labour market information</i>	7
<i>Lifelong career guidance</i>	50
<i>Occupational description</i>	29
<i>Peer counselling</i>	26
<i>Self directed guidance</i>	37
<i>Stakeholder</i>	6
<i>Stand-alone</i>	36
<i>Vocational counselling</i>	32
<i>Vocational guidance</i>	30
<i>Vocational orientation</i>	30

Literatura k Uvodu:

1. Career Guidance – A Handbook for Policy Makers. (2004). Pariz: OECD/European Communities.
2. Draft Resolution of the Council and of the representatives of the member States meeting within the Council on Strengthening Policies, Systems and Practices in the field of Guidance throughout life in Europe, (2004), Bruselj: Svet Evrope.
3. *Improving Lifelong Guidance Policies and Systems*. (2005). Solun: European Centre for the development of Vocational Training – CEDEFOP.
4. *Informacije o šolah – Priročnik o izobraževanju in usposabljanju v Furlaniji- Julijski Krajini*. (2006). Trst: Glavna direkcija za šolstvo, kulturo, šport in mir dežele Furlanije-Juljske Krajine – Služba za izobraževanje in poklicno orientacijo.
5. Niklanovič, S. (2007). Pregled politike karierne orientacije v EU – Resolucija o karierni orientaciji. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.
6. Oman, I. (1976). *Teorija in praksa poklicnega usmerjanja*. Založba Moderna organizacija Kranj.
7. Programske smernice. Svetovalna služba v gimnazijah, nižjih in srednjih poklicnih šolah ter strokovnih šolah in dijaških domovih. (2008). Ljubljana: Nacionalni kurikulumni svet: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
8. *Programske smernice. Svetovalna služba v osnovni šoli*. (2008). Ljubljana: Nacionalni kurikulumni svet: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
9. Resolucija »Boljše vključevanje vseživljenjske karierne orientacije v strategije vseživljenjskega učenja«. (2008). Uradni list Evropske unije (2008/C 319/02).
10. *Strategija vseživljenjskega učenja*. (2007). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije.
11. Sultana, G. R. (2004). *Guidance Policies in the Knowledge Society – a CEDEFOP Synthesis Report*. Solun: European Centre for the Development of Vocational Training.
12. Watts, A. G. (1993). Educational and Vocational Guidance in the European Community. Commission of the European Communities.
13. Watts, A. G. (1996). Socio-political Ideologies in Guidance, V: Watts, A. G., et.al. *Rethinking Career Education and Guidance*. London in New York: Routledge.

14. Zakon o urejanju trga dela (2010).
15. Žagar Karer, M. (2009). *Terminološko svetovanje med teorijo in prakso*. Simpozij OBDOBJA 28.

Literatura k Slovarčku:

1. Projekt v okviru programa Leonardo Da Vinci: Overcoming Intercultural and Linguistic Barriers in Continuously Accessible Vocational Guidance and Counselling (projekt št. LT/03/B/F/LA-171023).
2. IAEVG International Association for Educational and Vocational Guidance (2011)

Operacijo delno financira Evropska unija, in sicer iz Evropskega socialnega sklada. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, v okviru 5. Razvojne prioritete Institucionalna in administrativna usposobljenost in 5.2. prednostne usmeritve Reforma institucij na trgu dela. Program bo v višini 85 % sofinanciran iz sredstev Evropskega socialnega sklada, PP 6849, 15 % sredstev pa bo zagotovljenih iz proračuna RS, PP 6998.

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA DELO,
DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE**

Zavod Republike Slovenije
za zaposlovanje

*vseživljenjska
karierna orientacija
nacionalna
koordinacijska točka*

